ЗМІСТ

Семеро печерників

КУПИТИ

Переглянути та купити книгу на **ridmi.ua**

Про книгу

«Семеро печерників» Дакіянуса — мусульманський варіант християнської легенди про «сімох сплячих отроків ефеських», поширеної на Близькому Сході до утвердження ісламу. Сімом печерникам повністю присвячена 18-та сура Корану «Асхаб аль-Кагф» («Друзі печери», або ж «Товариші-печерники»), де епізодично викладена їхня історія. Християнська легенда, освячена Кораном, набула великої популярності в усьому мусульманському світі. Існує багато переказів у народній літературі, які в дусі розповідної традиції коментують коранічне оповідання. Пропоновані «Семеро печерників» Дакіянуса є однією з перських версій коранічного оповідання, написаних в жанрі так званих післякоранічних переказів. Видання адресоване читачам середнього та старшого шкільного віку.

Сделано неправильно

© Видавництво Богдан

www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-8231-0

СЕМЕРО ПЕЧЕРНИКІВ

З перської переклав *Роман Гамада*

ІСТОРІЯ
ПРО БРАТІВ-ПЕЧЕРНИКІВ
ДАКІЯНУСА

«Історія про братів-печерників Дакіянуса» міститься в доволі об’ємному двотомному рукописі перською мовою під умовною назвою «Маджмуе-йе гекаят» (с. 329*а*–369*а*), переписаному, як вважалось раніше, з огляду на палеографічні дані, в Індії у XVIII ст. Цей рукопис під шифром В 256 зберігається в Інституті східних рукописів РАН. Проте за ретельнішого прочитання з’ясувалось, що він переписаний набагато раніше, а саме 1099 року гіджри, на що вказує автограф (с. 711*а*). Він уже ставав об’єктом досліджень іраністів, правда, більше в прикладному плані: окремі твори із цього списку були включені у різноманітні збірники (серед них, зокрема, збірник, відомий під назвою «Плутовка из Багдада», а також збірник «Девять встреч», який містить відому повість про шейха Санана під умовною назвою «Три шейхи» зі списку В 256. Окремі твори з’явились друком і в українському перекладі («Всесвіт», 1999, № 5-6; «Всесвіт», 2004, № 11-12).

Рукописи такого типу унікальні як за обсягом (810 сторінок), так і за палітрою прозових жанрів: серед 56 творів є анекдоти (наприклад, *Гекайат-е казі ке аз харман-е гуль ба-зір уфтад*, 428*б*–430*а*), казки, легенди, повісті різноманітного характеру та роман «десяти візирів» «Бахтіяр-наме» (571*б*–637*б*). Особливий інтерес становить повість «*Гекайат-е ан се мард-е джаван ва йак мард-е пір*» (391*а*–413*б*), добре відома в «материкових» (себто переписаних безпосередньо в Ірані) рукописах, яка суттєво різниться від інших списків одним із трьох вставних оповідань, вкомпонованих у загальну канву розповіді, безсумнівно, пізніше. Географія подорожі, надмірна деталізація у розповіді юнака-могола не залишає сумнівів щодо місця написання твору, а саме Індії за династії Великих Моголів (*Гандеш–Дакан–Баруде–Султанпур–Назарбар–Гуджарат–Ахмадабад–Манду–*

Біджапур–Агра–Бенгал–Аллахабад–Лагор). Пізніший і гекайят, який є цікавою сценкою із життя середньовічної Індії: «Розповідають, що в місті *Лагорі* зійшлись були вуличні артисти, і зібрались люди на виставу-*мааріке.* Вони мали великого кошика. Якусь огрядну жінку в присутності натовпу поклали в отой кошик і закрили міцно кришкою, так що люди оце все спостерігали. Крізь пруття було видно ту жінку. Коли в кошику відкрили кришку, в ньому не було нікого» (413*б*). Зауважимо, що з такими традиційними назвами, часто умовними, поміж суто літературних збірників трапляються й антології, доповнені відомостями з різних сфер знань — географії, космографії, астрономії, медицини й традиційними богословськими текстами.

«Брати-печерники...» написані в жанрі післякоранічних переказів, що досить широко коментують 18-ту суру Корану «аль-Кагф», проте в цьому разі, зважаючи на характер збірника та мовно-стилістичні особливості, їх треба розглядати в контексті народної літератури водночас з гекаятами. Як відомо, гекаяти написані простою мовою, в них нерідко трапляються ідіоматичні й просторічні звороти, приказки, цитати з Корану, подекуди перекладені (не завжди точно) перською мовою, аби зміст був зрозуміліший звичайному читачеві, а також уривки хадисів.

А саме в народній літературі склалось «оце чудове мистецтво оповідання — майстерність композиції і фабулотворення з безмежною вигадливістю гострих і захоплюючих ситуацій». Народна література активно вбирала у себе, перероблюючи, відповідно до місцевих умов і культурно-історичних традицій, класичну літературу. Перша спроба аналізу такої літератури належить Є. Е. Бертельсу («Персидская «лубочная» литература», 1934), а згодом Ю. Є. Борщевський (відома стаття «Персидская народная литература», 1963) запропонував класифікацію, якоюсь мірою умовну, за жанрово-тематичним принципом.

У 1926 р. д-р Рюбен Леві переклав з рукописів, що зберігаються

у Бодлеанській бібліотеці (Оксфорд), окремі зразки народної літератури («The Three Dervishes and other Persian Tales and Legends». — Oxford, 1926), зокрема «Палац із дев'ятьма павільйонами», а також повість про Ашраф-хана «Три дервіші», відому в інших варіантах як «Повість про Адиль-хана та трьох дервішів», «Хуршидшах і три китайські царівни», «Мансурів скарб» та ін. «Казки, включені у цю книгу, — зазначає автор у передмові, — перекладені вперше, із різних рукописів Бодлеанської бібліотеки. Вони взяті переважно зі збірок коротких оповідок найрізноманітнішого авторства, зібраних не одними руками і привезених в Англію численними мандрівниками та офіційними особами, зокрема сером Вільямом Оуслі та його братом, сером Гором Оуслі, амбасадором в Ірані. Деякі історії були включені в інший твір більш серйозного контексту. «Мансурів скарб», наприклад, був написаний на полях цінної праці, присвяченої історії монголів». Зауважимо, що рукописи Рюбена Леві з Бодлеанської бібліотеки, і рукопис, з якого зроблено наш переклад, розглядають як два найцінніші рукописи, де перська народна література, казки й легенди представлені у найповнішій та найкращій редакції, оскільки збірники такого типу трапляються надзвичайно рідко.

Основу повісті становить розповідь про шістьох гулямів правителя Дакіянуса (*Ямліхо, Ямлійо, Астіхйо, Зарнуш, Маднуш, Садарнуш),* котрі «увірували у свого Господа»: «Господь наш — Господь небес і землі, ми не будемо визнавати разом з ним жодного божества», а потому сховалися у печері в горі *Джебель аль-Джалус,* рятуючись від переслідувачів, разом із пастухом *Габілем.* Повість розпочинається з історії самого Дакіянуса, написаної в традиціях народної літератури, і її вирізняє безсумнівна оригінальність. «Брати-печерники...» відповідають коранічній сурі, у деяких місцях подане цитування (наприклад, частина 72-го айату 22-ої глави; 10-12-ий айати 18-ої, 8(9) айат 18-ої; 24(25) 18-ої; 21(22) 18-ої), а іноді і в неточному перському перекладі («У Святій Книзі сказано: як тільки Дакіянус повернувся від

печери, Господь послав зараз янгола до братів-печерників, щоб той *із руки до руки перевертав їх,* аби тіла їхні на прах не обернулись земний» (236*б*). У Корані це місце описано так: «Ти гадаєш, що вони не сплять, а вони сплять, і Ми перевертаємо їх праворуч і ліворуч, і собака їхній простягнув лапи на порозі...» (частина 17(18)-го вірша 18-ої глави).

Ще одна особливість творів народної літератури: розвиваючи сюжет, з метою повчально-дидактичною і по суті виходячи за зміст 18-ої сури, анонімні автори залюбки і, головне, до місця цитують притчі з інших сур, як, наприклад, в «Історії з мухою»: «Воістину, ті, кого ви закликаєте окрім Аллаха, ніколи не сотворять і мухи, нехай би зібрались разом для цього. А коли у них вкраде що-небудь муха, вони не зможуть відняти у неї. Безсилий і прохаючий, і проханий!» (72(73), сура 22).

Що ж стосується основного тексту, то в ньому, разом з іншими впливами і нашаруваннями, як зауважив А. Кримський, можна виділити «навіть казково-перські із зороастрійськими рисами». У «всезбірці» Талябі Нішапурі (пом. 1036 р.) «Кісас аль-анбійа» («Оповідання про пророків») у третьому варіанті цар Дакіянус — «один із перських царів», а саме тип староіранського царя Джемшіда. «Дакіянус, вирушивши з Персії на Ефес, здобув теє місто та й зробив його столицею своєї держави. Він збудував в Ефесі препишний мармуровий палац на 4000 золотих колон і поставив для себе в палатах золото-перловий престіл на 80 ліктів завдовжки та 40 ліктів завширшки, де й возсідав серед своїх вельмож та воєначальників у всій своїй славі». Дотримуючись давньоіранської традиції, в цьому разі у змалюванні шахського палацу в столиці *Фарс (Афсус*), анонімний оповідач зближується з Талябі, відомим популяризатором священних легенд. «Залишивши певного чоловіка в країні Рум, Дакіянус вернувся назад у Афсус і збудував там за містом палац, у фарсанг завширшки і завдовжки стільки ж, виклавши його так, що один ряд був із золотих

цеглин, а другий — срібних, поставив у ньому чотириста тронів, оздоблених коштовним камінням, та таких просторих, що на них залюбки і спочивати можна...» (334*а*).

Основний текст у більшій своїй частині близько стоїть до твору Табарі *«Тафсір»*, відомого компілятора й інтерпретатора творів Мохаммеда ібн-Ісхака, зокрема *«Кітаб аль-мабда ва кісас аль-анбія»*. Він містить також подробиці, яких немає в ібн-Ісхака, але які є, як зазначає А. Кримський, у раннього Талябі: гулями Дакіянуса, ідучи до печери, стали проганяти собаку, той же, із Божої волі, відмовляв їм людською мовою: «Не проганяйте мене, я також вірую в єдиного Бога!» Тут маємо ще одну цікаву деталь: юнаки перебили собаці ногу, проте коли почули його людську мову, взяли його на руки і т. д. Окрім того, простежуються і фрагменти з шиїтських версій із величанням імама Алі (зокрема, в описі внука Ямліхо), що належать до першої пол. XI ст., коли над західною Персією і Багдадом панувала шиїтська династія Буїдів (або, інакше, Бувейгідів) (932–1062 рр.).

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ